

Μακεδονικά

Τόμ. 25, Αρ. 1 (1986)

Χριστίνα Μπουλάκη-Ζήση, Ιλαρίων Σιναΐτης,
Μητροπολίτης Τυρνόβου, Η ζωή και το έργον
αυτού

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.236](https://doi.org/10.12681/makedonika.236)

Copyright © 2014, Αθ. Ε. Καραθανάσης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραθανάσης Α. Ε. (1986). Χριστίνα Μπουλάκη-Ζήση, Ιλαρίων Σιναΐτης, Μητροπολίτης Τυρνόβου, Η ζωή και το έργον αυτού. *Μακεδονικά*, 25(1), 400–402. <https://doi.org/10.12681/makedonika.236>

δα Σχολή, την παρουσία του στο Κάιρο, στο μετόχι της Μονής Σινά, όπου έκάρη μοναχός και άρχισε το διδακτικό και επιστημονικό του έργο. Άκολουθούν η διδακτική του δραστηριότητα στην 'Ιο (1788-1793), ή πρόσκλησή του στην Κωνσταντινούπολη και στη συνέχεια στο Βουκουρέστι και στο 'Ιάσι (1801 ci.), όπου εργάστηκε ως είκοσιδάσκαλος φανариωτικών οικογενειών, καθώς και οι πιθανολογούμενες σπουδές του στην 'Ακαδημία του Βουκουρεστίου κοντά στον Λάμπρο Φωτιάδη· στο ίδιο κεφάλαιο έρευνάται η διδακτική του θητεία στη Μεγάλη του Γένους Σχολή (1805 ci.) με την παράλληλη ιδιότητά του ως ήγουμένου του σιναϊτικού μετοχίου του 'Αγίου 'Ιωάννου του Προδρόμου στην Κωνσταντινούπολη (1803 ci.). Άπό τη στιγμή που φτάνει στη Βασιλεύουσα ο 'Ιαρίων βρίσκεται άμέσως στο επίκεντρο των πολιτικών και πνευματικών ρευμάτων που συγκλονίζουν τον Έλληνισμό των προεπαναστατικών χρόνων. 'Η ιδιότητά του, σκόλιστα, ως «θεωρού» υπεύθυνου του πατριαρχικού τυπογραφείου προεκάλεσε σφοδρές τις αντιδράσεις των κοραϊκών κύκλων του Παριστιού που θεωρούσαν τους λογίους της Βασιλεύουσας συντηρητικούς και, κατά συνέπεια, μη δυνάμενους να συλλάβουν τα μηνύματα των νέων καιρών. Με άφορμή τα παραπάνω ή συγγραφείας προβάλλει σε μιάν εδρεία άνάλωση των θέσεων των κύκλων του Πατριαρχείου και εκείνων του Κοραή έτσι που να μπορέσει ο άναγνώστης να σχηματίσει τον δέοντα προβληματισμό γύρω άπό το μείζον άυτό θέμα των πνευματικών εξελίξεων του Νεοελληνισμού κατά την κρίσιμη περίοδο του καλουμένου Διαφωτισμού. Με την ευκαιρία άυτή θεωρούμε σκόλιστα να παραπέμψουμε για το ίδιο θέμα στις άποψεις του σοφού και άντικειμενικού κριτή άυτής της διαμάχης, του Μανουήλ Γδεσών (βλ. το βιβλίο Μ. Γ ε δ ε ν, 'Η πνευματική κίνησης του Γένους κατά τον ΙΗ' και ΙΟ' αιώνα, εκδ. 'Ερμής, 'Αθήνα 1976, ίδια σ. 125 κ.έξ.). Καλό θά είναι, πάντως, να θυμίσουμε, σε συνάφεια με το άπόψη θέμα, την ένωτική πολιτική του Πατριαρχείου, το όποιο στη σχετική προκήρυξή του καλούσε να συνεργαστούν με το τυπογραφείο του δι.οι οι 'Ελληνες λογίοι άνεξάρτητα άπό τις θέσεις, άντιπατριαρχικές ένιοτε, που όρισμένοι άπό άυτούς είχαν λάβει κατά καιρούς. Άυτό το τελευταίο πιστεύουμε ότι είναι μιά λεπτομέρεια, την όποια πρέπει να έχουμε άπόψη όταν μελετούμε την περίοδο άυτή που έμεινε γνωστή ως «μάχη των φυλλαδίων». 'Η παρουσία του 'Ιαρίωνο, πάντως, στην Κωνσταντινούπολη συνδέεται έπίσης με μιά σειρά ένεργειών που άποσκοπούσαν στην προώθηση της πνευματικής κίνησης του Γένους που έκφραζόταν καίρια στην περίοδο που δρ.ά ο Συναίτης με την ίδρυση σχολείων, την έκδοση βιβλίων, τη χρησιμοποίηση έποπτικών όργάνων διδασκαλίας, τη φροντίδα για την εξέυρεση ίκανών δασκάλων και, τέλος, με τη συγγραφή. Άπό τις ποικίλες άυτές πνευματικές δραστηριότητες του 'Ιαρίωνα άπασχολεί την κ. Ζήση ειδικότερα ή συμβολή του ως «θεωρού» του τυπογραφείου και ειδικότερα ή προσπάθειά του για την έκδοση της Κιβωτού της Έλληνικής γλώσσης, ή όποια άπετέλεσε ένα άπό τα σημαντικότερα έγχειρήματα της ελληνικής λογιοσύνης κατά την Τουρκοκρατία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο ή συγγραφείας μελετά τη δραστηριότητα του 'Ιαρίωνα ως μητροπολίτη Τυρνόβου, περίοδος που συμπίπτει με την κρίσιμη για το Γένος δεκαετία 1821-1830—σημειωτόν ότι ο 'Ιαρίων φαίνεται ότι ύπήρξε αυτόπτης μάρτυρας του άπαχονισμού του Γρηγορίου Ε'. 'Η πρώτη άυτή περίοδος χαρακτηρίζεται άπό την άκαταπόνητη δραστηριότητά του για την τακτοποίηση των οικονομικών της μητρόπολης του και άπό τη μέριμνά του για την παιδεία, όπως ήταν, για παράδειγμα, ή ίδρυση οικοδομήματος για τη στέγηση του ελληνικού σχολείου. 'Ο 'Ιαρίων βρίσκεται στο Τυρνόβο σε μιά περίοδο, άλλωστε, που τόσο ο 'Ελληνισμός της περιοχής, όσο και ή τοπική λογιοσύνη παρουσιάζουν μιάν εξαίρετη πνευματική άνθιση έμποτισμένη άπό την επίδραση της ελληνικής παράδοσης. Μολταυτά ο 'Ιαρίων, για άγνωστων,

ακόμη λόγους, άπομακρύνθηκε ή, πιθανόν, παραιτήθηκε από τη Μητρόπολη Τυρνόβου (1827), για να επανέλθει το 1830 και να παραμείνει ως το 1838. Η δεύτερη αυτή άρχιερατεία του 'Ιλαρίωνα ήταν, από κάθε άποψη, δύσκολη: ή προχωρημένη ήλικία του, το κίνημα του πανσλαβισμού που είχε ήδη άρχισει, ή δυσμενής άπάναντι στον 'Ιλαρίωνα στάση του Φαναρίου άποτελούν τους κύριους λόγους για τους όποιους ή δράση του 'Ιλαρίωνα παρουσίασε αυτήν την κάμψη. Ο 'Ιλαρίων πέθανε το 1838 από πανώλη.

Το τρίτο κεφάλαιο του βιβλίου της ή συγγραφέας το άφιερώνει στο συγγραφικό και μεταφραστικό έργο του 'Ιλαρίωνα και κυρίως στη συνεργασία του στην έκδοση της Κιβωτού της έλληνικής γλώσσας και στη μετάφραση της Άγίας Γραφής με πρωτοβουλία της British and Foreign Bible Society. Δέν παραλείπει, όμως ή συγγραφέας, να ιδεί και όρισμένα άλλα κείμενα του 'Ιλαρίωνα ήσσοнос σημασίας, άλλα το όποια, όπωςδήποτε, έχουν τη θέση τους στη σύνολη πνευματική παραγωγή της ύπόψη περιόδου.

Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της μελέτης της κ. Ζήση κάμει λόγο για τη θέση του 'Ιλαρίωνα στη Βουλγαρική Αναγέννηση, στην όποια θεωρεί ότι ο 'Ιλαρίων προσέφερε μέγιστες όπηρεσίες, παρά τις όρισμένες αντίθεσεις Βουλγάρων έρευνητών που με μυθοπλασίες, σε περιόδους όξύτητας με το Πατριαρχείο και τον Έλληνισμό, προσπάθησαν να μειώσουν και να διαβάλουν το έργο του. Έδόθηκε έτσι ή ευκαιρία στη συγγραφέα να ιδεί το όλο θέμα μέσα στα πλαίσια των πνευματικών διεξειλίξεων της εποχής του 'Ιλαρίωνα με την πολιτική του Πατριαρχείου και τη βουλγαρική έννική άφύπνιση, μέσα στην όποια πρέπει να τοποθετηθεί ή όλη δραστηριότητα του 'Ιλαρίωνα, την όποια με τεκμηριωμένα στοιχεία ή συγγραφέας θεωρεί ιδιαίτερα θετική. Με άξονα λοιπόν την προσωπικότητα του 'Ιλαρίωνα ή κ. Χριστίνα Μπουλάκη-Ζήση έδωσε μιάν ευρεία εικόνα της έλληνικής πραγματικότητας και των έλληνικών προβλημάτων κατά τις παραμονές του Άγώνα' δέν πρόκειται λοιπόν μονάχα για μιάν άπλή βιογράφηση ένός άξιολόγου άνδρός που έδρασε στις κρίσιμες για τον Έλληνισμό πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα, άλλα και για μιá συγχρονική παρουσίαση του περιβάλλοντος, όπου μορφοποιήθηκαν καταστάσεις και ιδεολογίες. Μιά τελευταία παρατήρηση άφορά στην έλλιπη παρουσίαση του έλληνικού περιβάλλοντος στο Βουκουρέστι και στο 'Ιάσι, για την όποια θα μπορούσε να μάς ειπεί πολλά ή συγγραφέας σε συνάφεια τόσο με την ιδιότητα του 'Ιλαρίωνα ως οικοδιδασκάλου φαναριωτικών οικογενειών, όσο και με τις πιθανές σπουδές στην Άκαδημία του Βουκουρεστίου και μάλιστα κοντά στον Λάμπρο Φωτιάδη. Και άκόμη μιá: άφορά στην καθαρύουσα που χρησιμοποιεί ή συγγραφέας που μπορεί να ξεκίζει σήμερα, με την κατακτητική όρμη που έχει λάβει ή δημοτική, δείχνει όμως ότι δέν έπαψε να συγκινεί μερίδα των λογίων μας και βέβαια την όμορφιά της, όταν ό χειριστής της είναι ικανός, όπως συμβαίνει έδω με την περίπτωση της κ. Ζήση. Το βιβλίο λοιπόν που παρουσιάσαμε άποτελεί μιá πολύ εύπρόσδεκτη συμβολή στη γνώση μιās προσωπικότητας τόσο συζητημένης, άλλα, παράλληλα, και στην προώθηση των γνώσεών μας για την έπίδραση του Έλληνισμού και το ένδιαφέρον του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την πολιτισμική άναπτυξη των βαλκανικών λαών.